

Mišraus mokymo poreikiai socialinių mokslų studentų ir dėstytojų požiūriu

Edita Butrimė

Doktorantė, Vytauto Didžiojo universiteto
Socialinių mokslų fakulteto
Edukologijos katedra
K. Donelaičio g. 58, LT-44044 Kaunas
Tel. 8 37 32 78 21

Vaiva Zuzevičiūtė

Socialinių mokslų (edukologijos) daktarė
Vytauto Didžiojo universiteto
Socialinių mokslų fakulteto
Edukologijos katedra
K. Donelaičio g. 58, LT-44044 Kaunas
Tel. 8 37 32 78 21

Justina Jarmakovienė

Tyrėja Vytauto Didžiojo universiteto
Socialinių mokslų fakulteto
Edukologijos katedra
K. Donelaičio g. 58, LT-44044 Kaunas
Tel. 8 37 32 78 21

Šiandien studijų sistema kinta veikiama informacinių ir komunikacinių technologijų, todėl stengiamasi derinti tradicines studijas su nuotolinio mokymo elementais – tai mišrusis mokymo(si) būdas. Tačiau Lietuvoje dar nėra gausu tyrimų, kuriuose būtų aiškinamasi, ar aukštosios mokyklos studentams ir dėstytojams mišrusis mokymas(is) yra priimtinas. Todėl pirmoje straipsnio dalyje aptariama mišriojo mokymo(si) samprata. Antroje dalyje analizuojama mokslinė literatūra apie dėstytojų, integruojančių informacines ir komunikacines technologijas į tradicines studijas, poreikius. Trečioje dalyje apžvelgiama mokslinė literatūra apie studentų poreikius, diegiant informacines ir komunikacines technologijas į tradicinę studijų aplinką. Ketvirtoje dalyje pateikiami rezultatai kokybinio tyrimo, kuriuo buvo siekiama išryškinti dėstytojų, kuriančių ir diegiančių mišrųjų mokymą(si), ir studentų, besimokančių mišriuojamu būdu, poreikius.

Pagrindiniai žodžiai: mišrusis mokymas(is), dėstytojų poreikiai, studentų poreikiai.

Įvadas

Sparti nuolatinė informacinių ir komunikacinių technologijų kaita bei įvairovė daro įtaką visuomenės pokyčiams, taip pat šiuolaikiniam mokymo ir mokymosi procesui

universitete. Todėl šiandien tradicines studijas stengiamasi derinti su nuotolinio mokymo elementais – tai mišrusis mokymo(si) būdas. Teigiama, kad mokant(is) šiuo būdu galima efektyviai pritaikyti geriausias tra-

dicinių studijų ir nuotolinio mokymo(si) elementus. Informacinių ir komunikacinių technologijų taikymą mokant bei mokantis įvairiais aspektais nagrinėja ir reikšmę pabrėžia Lietuvos ir užsienio mokslininkai. Autoriai daro išvadą, kad informacinės technologijos gali būti pasitelktos kuriant naują kultūrinę ir technologinę terpę, kurioje kokybiškai kinta ne tik mokymas(is), bet ir dėstytojų bei studentų elgesio nuostatos.

Kuriamos naujos sąvokos ir pačiam mokymo(si) ir studijų procesui apibūdinti. Mokslinėje literatūroje mokymas(is) taikant informacines ir komunikacines technologijas dažnai vadinamas el. mokymu(si) (angl. *e-learning*). Dėl informacinių ir komunikacinių technologijų gausos pati el. mokymosi sąvoka tampa labai plati ir vienu požiūriu sunkiai apibūdinama. Autoriai el. mokymo(si) sąvoką vartoja skirtingais informacinių ir komunikacinių technologijų diegimo atvejais. Interneto technologijos, taikomos kartu su mokymo technologijomis (angl. *Internet Communications Technologies (ICT) & Teaching Technologies*), sukūrė kokybiškai naują mokymo ir mokymosi technologiją (Butrimienė, Stankevičienė, 2008).

Šių dienų universitete vienu metu egzistuoja tiek tradicinis, tiek naujas – informacinėmis ir komunikacinėmis technologijomis praturtintas – mokymas(is), taip pat abiejų jų sintezė – mišrusis mokymas(is). Kadangi Lietuvoje trūksta tyrimų, ar universitetų dėstytojams ir studentams priimtinas mišrusis mokymo(si) būdas, straipsnyje keliami klausimai, kuriems analizuoti skiriamas pagrindinis dėmesys: kokie ne tikslųjų ir ne informatikos mokslų dėstytojų poreikiai kurti ir taikyti mišrųjį mokymą? Kokie studentų poreikiai mokantis mišriuoju būdu?

Tyrimo objektas. Dėstytojų, universitete kūrusių ir taikiusių mišriojo mokymo(si) kursų, ir studentų, kurie mokėsi mišriuoju būdu, patirtis.

Straipsnio tikslas.

1. Aptarti mišraus mokymo(si) modelį.
2. Atskleisti dėstytojų poreikį kurti ir taikyti mišriuosius kursus studijose ir studentų poreikį mokytis mišriuoju būdu.

Mišraus mokymo(si) modelis

Tradicinis mokymas(is) – tai mokymo(si) procesas, kai mokytojas ir besimokantieji tuo pačiu metu yra toje pačioje vietoje (Rutkauskienė, Pociūtė, Targamadzė, Strička, 2006). Mokymosi vieta dažniausiai yra auditorija, klasė, kurioje mokomasi konkrečiai paskirtu laiku. Vertinimas taip pat vyksta akivaizdžiai paskaitose raštu ar žodžiu. Pasak P. Ramsdeno (2000, p. 148), tradicinėje paskaitoje dėstytojas yra „neiškraipytos informacijos šaltinis“. Tradicinis mokymas(is) yra apribotas vietos ir laiko (Keegan, 1986).

Nuotolinis mokymas(is) – studijų sistema, kai specialiai savarankiškam mokymui(si) skirta medžiaga suteikia studentams galimybę patiems savo iniciatyva organizuoti mokymosi procesą: studijuoti pasirinktoje vietoje, pagal pasirinktą metodiką, patogiu laiku (Rutkauskienė, Targamadzė, Kovertaitė ir kt., 2003; Kekienė, Kekys, 2002). Nuotolinis mokymas(is) kartu yra mokymo paslaugų sistema, siejanti besimokančiuosius ir švietimo institucijas ir galinti pagerinti esamų ir potencialių besimokančiųjų mokymosi galimybes, ypač tam taikant informacines komunikacines technologijas (Lietuvos nuotolinio mokymosi tinklo plėtros strategija, 2005).

Mišrus mokymas(is) – tai įvairių informacinių ir komunikacinių technologijų (toliau – IKT) kombinacija, leidžiant parengti geriausią specifinei auditorijai mokymo(si) programą. Jame įvairūs e. mokymo(si) elementai derinami su tiesioginėmis dėstytojo paskaitomis, konsultacijomis (Bersin, 2004). Pasak R. Bento ir C. Schusterio (2003), šiandien universitetams yra svarbu išsaugoti ir praplėsti teigiamus auditorinių mokymo modelių (angl. *face-to-face teaching models*) aspektus – integruojant juos į naują informacinėmis ir komunikacinėmis technologijomis praturtintą edukacinę aplinką. „Interneto dėka informacija pasiekama kiekvienam vartotojui bet kuriuo metu ir bet kurioje vietoje (jei yra ryšys), o tai suteikia neribotas galimybes universitetams kurti lankstesnę edukacinę aplinką, atvirą visiems“ (Butrimienė, Stankevičienė, 2008). Tokioje mokymo(si) aplinkoje skatinamas besimokančiojo savarankiškumas, atsakomybė, kurie sudaro būtinų mokymosi visą gyvenimą bendrųjų kompetencijų šerdį (Jucevičienė, 2008; Teresevičienė, Gedvilienė, Zuzevičiūtė, 2006).

D. Beresnevičienė (2000), pabrėždama mokymo(si) proceso svarbą, teigia, kad psichologinį nuolatinio mokymosi modelį aukštajame moksle, taikant IKT, sudaro tokie komponentai: besimokančiųjų nuolatinio mokymosi motyvacijos ir gebėjimų naudotis naujausiomis IKT lavinimas, dėstytojo asmenybės psichologinės savybės, saviugda ir atitinkamos mokymosi aplinkos mokymosi procese sukūrimas.

Kuriant mišraus mokymo(si) modelį, labai svarbu atidžiai, apgalvotai pasirinkti mokymo metodus ir priemones, susidaryti mokymo(si) turinį, kuris tenkintų besimo-

kančiųjų poreikius. Svarbu atsižvelgti į tokius kriterijus kaip turimi laiko, finansiniai, techniniai ištekliai. Labai svarbu susiplanuoti patį mokymo(si) procesą, iš anksto apgalvoti galimas kliūtis (reikia pažymėti, kad kiekviena naujovė pateikia ir nelauktų staigmenų), sunkumus besimokantiesiems ir kaip juos būtų galima įveikti, kokios bendravimo priemonės bus naudojamos ir kaip bus užtikrinta paramos sistema besimokantiesiems.

Psichologai nurodo, kad šiuolaikiniam naujam dėstytojo vaidmeniui reikia psichologinio pasirengimo naudoti naujas informacines technologijas visą gyvenimą trunkančiam mokymuisi, adaptuotis prie naujos besikeičiančios aplinkos bei naujų dėstytojų ir studentų, pačių studentų bei pačių dėstytojų santykių. Pasak D. Beresnevičienės (2001), naujas dėstytojo vaidmuo reikalauja įgyvendinti naujus mokymo ir mokymosi metodus, dėstytojas turi sugebėti įvertinti jų efektyvumą naudojant naujas informacines technologijas bei suteikti netradicinį grįžtamąjį ryšį netradiciniams studentams. Todėl naujų informacinių technologijų taikymą įvardija kaip iššūkį aukštajam mokslui. V. Zuzevičiūtė ir E. Daukšienė (2007) daro išvadą, kad sąmoningi pokyčiai ir nuolatinio mokymo(si) elementų diegimas kelia dėstytojams, skatinantiems studentus pasinaudoti suteikiamomis galimybėmis, tam tikrų sunkumų, nes reikia nuolat domėtis informacijos panaudojimo ir naujomis įvairesnėmis dėstomų kursų pateikimo galimybėmis.

Kita vertus, kiekvienas žmogus jaučia poreikį, kai išgyvena psichologinį arba fiziologinį ko nors trūkumą. Pasak V. Barvydienės ir J. Kasiulio (2003), kiekvienas poreikis savaime iškelia jo pa-

tenkinimo motyvus, kurie kreipia elgesį į tikslo siekimą. Mokslinėje literatūroje yra aprašyta ne viena poreikių teorija (Maslow, 2006; Alderfel, 1972). R. Frankenąs (2001), apžvelgdamas įvairias poreikių teorijas, daro išvadą, kad jos yra labai skirtingos, todėl rekomenduoja paklausti žmonių, ko jie nori ir kaip jų norai galėjo būti patenkinti greičiau, negu vadovaujantis tik teorija.

Apibendrinant įvairių autorių mintis (Šidlauskienė, 2006; Zuzevičiūtė, Daukšienė, 2007; Palidaukaitė, 2007; Beresnevičienė, 2001) būtų galima teigti, kad dėstytojai, diegiantys mišrų mokymą(si), siekia patenkinti dvejopus poreikius: *aukštos kvalifikacijos darbuotojo poreikį dirbti darbą, susijusį su sunkumais, nes tai reikalauja ne tik turimų įgūdžių, bet ir drąsos, kūrybiškumo, iniciatyvumo, prisiimti atsakomybę, rizikuoti; visą gyvenimą trūkščio mokymosi dalyvio poreikis nuolat tobulinti savo kvalifikaciją ir išsiugdyti naujų gebėjimų.*

Keliant studentų poreikių klausimą, pravartu remtis skirtingų teorijų požiūriu į žmogų. Biheviaristai žmogų suvokia kaip mechanišką organizmą. Į tai, ką studentas galvoja dirbdamas, beveik nekreipiama dėmesio. Kognityvistai teigia, kad mokymasis prasideda tada, kai besimokantysis suvokia turįs nepakankamai žinių. Jie taip pat iš esmės laikosi humanistinės žmogaus sampratos ir mokiniį įsivaizduoja kaip smalsų, žinių ir tikslo siekiantį individą. Konstruktyvistų manymu, svarbiausias dėstytojo vaidmuo yra suorganizuoti aplinką taip, kad studentas mokydamasis galėtų įsigilinti į savo ankstesnes žinias ir patirti, aktyviai apdorotų žinias ir susietų naują informaciją su autentišku ir prasmingu kontekstu. Mokymosi aplinkos turtingumas,

prieinamumas, daugiadimensiškumas sudaro prielaidas savarankiškam mokymuisi (Jucevičienė, 2008). Mokymąsi sustiprina įvairiapusė studentų ir dėstytojo sąveika (Sahlberg, 1999). Todėl *mokymasis* yra informacijos sisteminimas, cikliškas aiškinimasis, ir studentas šias veiklas turi atlikti pats savarankiškai. Taikant informacines ir komunikacines technologijas studijose, tai yra kuriant mokymosi aplinką, mokymo procesas keičiasi į mokymo(si) procesą.

Svarbu pažymėti, kad mokymosi aplinka yra tik prielaida mokymuisi, nes studentai turėtų būti pasirengę prisitaikyti prie naujo mokymosi stiliaus, tapti savarankiški, atsakingi už save, besimokantys, gebantys prisitaikyti prie naujos interakcijos su bendraamžiais bei dėstytojais, sugebėti įveikti naujų informacinių technologijų baimę ir stresą (Beresnevičienė, 2001). R. S. Ascough (2002), kalbėdamas apie elektroninį mokymą(si) ir mišrųjį mokymą(si), išskiria tokius bruožus:

- mokymosi patirtis skiriasi nuo patirties auditorijoje, nes besimokančiųjų gebėjimai ir poreikiai yra kitokie. Pasak D. Clarko (2002), besimokantieji yra konstruktyvūs (angl. *constructivist learner*). Tai reiškia, kad jie yra aktyvūs, motyvuoti ir jų pažinimas kompleksinis;
- bendravimas vyksta naudojantis informacinių ir komunikacinių technologijų teikiamomis galimybėmis;
- kitoks besimokančiųjų dalyvavimas paskaitoje;
- socialinė edukacinės aplinkos dinamika pakitusi;
- išankstinis nusistatymas ir diskriminacija sumažėję iki minimumo.

J. Lukšaitė (2007) teigia, kad „mokymosi sėkmė ar nesėkmė priklauso nuo to,

kaip sukurta mokymosi aplinka atitinka kiekvieno studento individualius poreikius ir gebėjimus, t. y. ar studentas gali mokytis savo mokymosi stiliumi“. J. Lukšaitė (2007) išskiria tris studentų tipus: priklausomus, bendradarbiaujančius ir nepriklausomus, t. y. savarankiškus. R. Bento ir C. Schusteris (2003) išskiria keturis besimokančiųjų tipus: socialiniai dalyviai (angl. *social participants*), aktyvūs besimokantieji (angl. *active learners*), nedalyvaujantieji (angl. *missing in action*) ir stebintys besimokantieji (angl. *witness learners*). Labai svarbu išsiaiškinti, ką studentai išmoksta: tradicinėje auditorijoje, savo asmeninėse mokymosi aplinkose ir bendraudami. Taip pat svarbu išsiaiškinti, kaip kiekvieno besimokančiojo dalyvavimas veikia jo paties ir jo kolegų mokymąsi (Bento, Schuster, 2003). Skirtingų tipų besimokantieji siekia skirtingų tikslų tradicinėje auditorijoje ir virtualioje mokymosi aplinkoje.

D. Beresnevičienė (2001), kalbėdama apie besimokančiųjų mokymosi poreikius, pabrėžia, kad nuolatinio mokymosi motyvacija taikant IKT atsiranda kartu su skirtingais kiekvieno jų mokymosi poreikiais. Naudojantis įvairiomis IKT, nuolatinio mokymosi poreikis gali būti formuojamas kartu su tokiais besimokančiųjų poreikiais kaip karjeros siekimas (gerai mokant taikyti IKT padidėja įsidarbinimo galimybė); savęs aktualinimas (laisvalaikio pajvairinimas, asmeninių gebėjimų ugdymas).

D. Rutkauskienė ir kiti (2007, p. 63) mano, kad besimokančiojo poreikiai gali būti susiję: su juo pačiu (kas mokosi, kokia motyvacija); mokymosi sritimi (kokių žinių, įgūdžių ir kompetencijų reikia); kitais kurso dalyviais (santykiai su dėstytoju kuratoriumi, kitais besimokančiais);

mokymosi metodais ir stiliais; mokymo organizavimu; ištekliais; technologijomis; vertinimu ir rezultatais.

Siekiant integruoti informacines technologijas į tradicinį mokymą(si) ir ypač ugdant gebėjimą mokytis visą gyvenimą, reikia mokyti studentus e. mokymosi. A. Baskas (2002) pažymi, kad daugelyje, deja, ne Lietuvos universitetų kaip bendradarbiavimas dalykas dėstomas e. mokymas(is).

Apibendrinant galima teigti, kad į tradicinės studijas integruojant nuotolinį mokymąsi, tai yra taikant nuotolinį mokymą(si), svarbiausia, kad studentai būtų pasirengę mokytis savarankškai. Šiuo atveju visai nesvarbu, su kokiais papildomais veiksniais susiję šie poreikiai. Tada atsiranda galimybė patenkinti įvairesnius besimokančiųjų poreikius.

Dėstytojų ir studentų poreikiai mokant ir mokantis mišriuojamu būdu

Empiriniu tyrimu buvo siekiama išsiaiškinti ne gamtos ir ne informatikos mokslų dėstytojų ir studentų poreikius kuriant bei diegiant mišrųjį mokymą(si). Atliktas kokybinis tyrimas, kuriuo buvo siekiama išsiaiškinti dėstytojų požiūrį į mišriojo mokymo(si) kurso kūrimą ir diegimą, taip pat studentų poreikį mokytis(s) mišriuojamu būdu.

Tyrimo metodas ir organizavimas. Remiantis mokslinės literatūros ir dokumentų analize, buvo parengtas struktūruotas interviu – iš anksto paruoštas atviras klausimynas. Tyrime dalyvavusių ne tikslinių mokslų dėstytojų ir studentų nuomonės leido atskleisti dėstytojų poreikį kurti mišraus mokymo (si) kursus ir studentų poreikį mokytis tokiu būdu.

Į tyrimą buvo pakviesti respondentai,

kuriuos tyrėjai galėjo pasiekti artimoje aplinkoje (universitete) ir kurie sutiko dalyvauti tame tyrime. Visi studentai studijuoja dieniniame skyriuje ketvirtajame kurse. Pokalbiai su respondentais įrašyti į skaitmeninį diktofoną. Įrašai buvo perkelti į kompiuterį ir transkribuoti. Kokybinei tekstų analizei panaudota kompiuterinė kokybinės analizės programa *Weft QDA*. Transkribuotuose tekstuose ieškota pasikartojančių nuomonių, požiūrių. Vienetu laikomas vienas vieno asmens pasisakymas. Kokybinio tyrimo imtį sudaro aštuoni respondentai: keturi ketvirtojo kurso studentai (trys merginos, vienas vaikinai) ir keturi dėstytojai.

Tyrimo klausimai studentams ir dėstytojams skyrėsi, sutapo tik keletas. Norėta sužinoti tiek studentų, tiek dėstytojų nuomonę apie tarpusavio santykių kaitą pereinant iš tradicinio mokymo(si) kurso į mišrų mokymą(si). Taip pat abiejų grupių respondentų klausta apie patiriamus sunkumus mišriai mokant ir kaip tų sunkumų būtų galima išvengti. Paskutiniu metu interviu klausimu visų respondentų paprašyta pateikti pasiūlymų, rekomendacijų universitetui dėl nuotolinio mokymo elementų taikymo tradicinėse studijose (tai yra, apie mišriojo mokymo(si) kūrimo perspektyvas).

Tyrimo rezultatai. Atlikus kokybinę analizę, *dėstytojų poreikius* galima suskirstyti į penkias kategorijas:

- dirbti darbą, susijusį su sunkumais (poreikis atitikti šiuolaikinius reikalavimus; poreikis įveikti iškilusias problemas, kaip antai studentų užimtumas ar jų motyvavimas);
- atliepti besimokančiojo poreikius;
- savo darbe naudotis IKT teikiamais pranašumais;

- nuolat tobulinti ir keisti savo kompetencijas;
- dirbti aplinkoje, kurioje skatinami ir palaikomi nuotolinio mokymo(si) elementai (būtinybė turėti universiteto strategiją mišriam mokymui(si) kurti; finansavimo aiškumas; darbo laiko apskaita).

Interviu žodžiu atskleidė, kad dėstytojai domisi mišriojo mokymo(si) taikymu studijose dėl kelių priežasčių. Jie ne tik siekia praturtinti studijas, pateikti kokybiškesnes paslaugas besimokantiesiems, bet ir patys nori augti, prisidėti prie universitetinės bendruomenės pažangos. Dėstytojams svarbus, pavyzdžiui, įdomus, su sunkumais susijęs darbas, būtinybė atitikti nuolat besikeičiančius reikalavimus (pvz., *R1 (moteris, 18 metų dėstyto patirtis): „... šiuolaikiniai reikalavimai aukštajam mokslui numato informacinių technologijų taikymą. Atliepdama tuos reikalavimus ir naudoju...“*).

Tiriant *studentų poreikius*, visų pirma buvo siekiama išryškinti, kaip jie supranta tradicinį, nuotolinį ir mišrųjį mokymą(si). Pirmas klausimas studentams buvo: „Kaip tu manai, kas yra tas nuotolinis mokymas?“ Tik vienas atsakymas buvo teisingas. Visi kiti respondentai spėliojo. Nė vienas respondentas negalėjo išvardyti technologinių priemonių, kurias galima taikyti nuotoliniame ir mišriajame mokyme(si). Papildomi klausimai atskleidė, kad visi tyrime dalyvavę studentai turi kompiuterius, naudojami internetu, elektroniniu paštu ir tikralaikio bendravimo programa *Skype*. Tik vienas pasakė, kad naudojami duomenų bazėmis.

Išanalizavus visų interviu su studentais duomenis galima daryti išvadą, kad studentai naudojami informacinėmis ir komu-

nikacinėmis technologijomis mokydami, tačiau nesusimąsto apie šį procesą, nėra jo atžvilgiu sąmoningi. Jie negali tiksliai įvardyti, kokias priemones naudoja ir kaip jos galėtų padėti jiems mokytis. Nė vienas studentas nepažymėjo, kad informacinės ir komunikacinės technologijos nuolat kinta, tobulėja, tampa sudėtingesnės, kad nuolat tenka mokytis taikyti naujas technologijas. Tačiau buvo pabrėžta, kad pradėti buvo sunku, t. y. studentai jautė tam tikrą barjerą („... Pradžioj tai buvo sunku labai. Kol įsisavinau kokia ta visa FirstClass sistema, tai daug tenai ir nervų kainavo...“, S1 (M, 21 metu)). Visi studentai pabrėžė, kad bendrauti ir mokytis tik virtualiai jiems nepatinka. Visi sakė, kad tradicinis bendravimas jiems yra patrauklesnis negu virtualus.

Atlikus kokybinę analizę, studentų suminėms poreikius galima suskirstyti į tokias kategorijas:

- mokėti naudotis IKT;
- mokytis mišriuoju būdu (o ne vien nuotoliniu);
- bendrauti;
- išmokti bendrauti naudojantis informacinėmis komunikacinėmis technologijomis;
- mokėti paskirstyti laiką.

Analizuojant studentų atsakymus buvo galima pastebėti, kad jie teigiamai vertina bendravimą su dėstytoju mokymosi metu. Studentai pabrėžė, kad jiems svarbus ir tradicinis bendravimas, ir virtualus bendravimas, ir paskaitų medžiaga, kurią dėstytojais ruošia ir skelbia internete. Studentams svarbūs ir gana netikėti tokio mokymo(si) pasiekimai, pavyzdžiui, išmokstama geriau planuoti savo laiką (pvz., S4 (V, 22 metu): „Be abejo, laiko paskirstymo, galbūt, svarbu studentams, man atrodo, nes kai gauni ir gali padaryti kada nori, tai,

aišku, atsidedi iki galo, labai sunku prisi-
versti, bent jau man...“), taip pat išmokti bendravimo etikos, naudojantis informacinėmis komunikacinėmis technologijomis ir tokiam bendravimui būtino konkretumo, minčių dėstymo tikslumo (pvz., S2 (M, 19 metu): „... [reikėjo išmokti] formuluoti netgi klausimą. Kai yra susirašinėjimas, yra labai svarbu, na, tiksliai parašyti, kad suprastu, ko aš noriu paklausti ir gal net įvardinti, kad net kokiais aspektais man atsakytu...“). Studentai pažymi ir gana instrumentinio pobūdžio tokio mokymo(si) pranašumų (pvz., S2 (M, 19 metu): „... kad ir neidama į universitetą, tarkim, jei aš sergu arba šiaip kokių problemų turiu, aš nesijaučiu atribota, kad aš nebuvau paskaitoj ir nieko nežinau. Aš esu namie ir galiu matyti tą patį, ką žmonės matė paskaitoj...“).

Kokybinio tyrimo rezultatai rodo, kad studentams mišrusis mokymas(is) studijuojant būtų tinkamesnis, nes mokytis tik nuotoliniu būdu jie nenorėtų. Šie duomenys pagrįstų mišriojo mokymo(si) spartesnio taikymo studijose reikmę ir pagalbos dėstytojams, tokiu būdu turintiems studijas, būtinumą.

Išvados

Remiantis literatūros analize galima teigti, kad dėstytojai, taikantys mišrų mokymą(si), siekia patenkinti dvejopus poreikius: aukštos kvalifikacijos darbuotojo poreikį dirbti darbą, susijusį su sunkumais, nes tai reikalauja ne tik turimos kompetencijos, bet ir drąsos, kūrybiškumo, iniciatyvumo, noro prisiimti atsakomybę, rizikuoti. Tai yra visą gyvenimą trunkančio mokymosi dalyvio poreikiai nuolat tobulintis.

Kokybinio tyrimo analizė leido išryš-

kinti šiuos dėstytojų poreikius: dirbti darbą, susijusį su sunkumais; atliepti besimokančiojo poreikius; savo darbe naudotis informacinių ir komunikacinių technologijų teikiamais pranašumais; nuolat tobulinti ir keisti savo kompetencijas; dirbti aplinkoje, kurioje skatinami ir palaikomi nuotolinių studijų elementai.

Remiantis literatūros analize būtų galima teigti, kad tradicinėse studijose taikant nuotolinio mokymosi elementus (tai yra, mokant ir mokantis mišriuoju būdu) svarbiausia, kad studentai būtų pasirengę mokytis savarankiškai ir mokytis elektroniniu

būdu (šiuo atveju visai nesvarbu, su kokiais papildomais veiksniais susiję šie poreikiai). Tada atsiranda galimybė patenkinti įvairesnius besimokančiųjų poreikius.

Kokybinio tyrimo analizė leido išryškinti šiuos studentų poreikius: bendrauti su dėstytoju ir kitais studentais ne tik nuotoliniu būdu, bet ir tradiciškai (auditorijoje); mokėti naudotis informacinėmis ir komunikacinėmis technologijomis; mokytis mišriuoju būdu; išmokti bendrauti naudojantis informacinėmis komunikacinėmis technologijomis; mokėti paskirstyti laiką.

LITERATŪRA

Alderfer C. Existence, relatedness & growth. New York: Free Press, 1972.

Ascough R. S. Designing for online distance education: Putting pedagogy before technology // Teaching Theology and Religion. 2002, vol. 5 (1), p. 17–29. Prieiga per internetą: EBSCOhost database [žiūrėta 2008 m. gegužės 15 d.].

Barvydienė V., Kasiulis J. Vadovavimo psichologija. Kaunas: Technologija, 2003.

Baskas A. Informatikos laimėjimų įtaka mokymui // Informacijos mokslai. 2002, t. 23. Prieiga per internetą: <<http://www.leidykla.vu.lt/inetleid/inf-mok/23/tomas23.html>> [žiūrėta 2008 m. spalio 15 d.].

Bento R., Schuster C. Participation: The online challenge. In: A. K. Aggarwal, Editor. Web-Based Education: Learning from Experience. Idea Group, IIR Press, 2003. P. 156–166. Prieiga per internetą: <http://books.google.lt/books?id=E9BkTRnT_AoC&printsec=frontcover&source=gbs_book_other_versions_r&cad=3_0#PPA164,M1> [žiūrėta 2009 m. vasario 10 d.].

Beresnevičienė D. Profesinės ir aukštosios mokyklos problemos. Nuolatinis mokymasis vardan lygybės ir socialinio teisingumo kaip aukštojo mokslo misija // Acta Paedagogica Vilnensia. 2001, p. 175–188.

Butrimienė E. Elektroninio mokymo(si) prielaidos: trijų universitetų patirties lyginimas // Profesinis rengimas. Tyrimai ir realijos. 2008 (15). Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2008. P. 22–35.

Butrimienė E., Stankevičienė N. Edukacinės

aplinkos turinimas informacinėmis ir komunikacinėmis technologijomis. Kauno medicinos universiteto Farmacijos fakulteto situacija // Medicina. 2008, 44 (2), p. 156–166. Prieiga per internetą: <<http://medicina.kmu.lt/0802/0802-091.pdf>> [žiūrėta 2008 m. gegužės 10 d.].

Clark D. Psychological myths in e-learning // Medical Teacher. 2002, 24 (6). UK: Informa Healthcare, p. 598–604.

Jucevičienė P. Edukacinės ir mokymosi aplinkos – inovacijos socioedukacinio įgalinimo veiksnys. Socialiniai mokslai. 2008, Nr. 59 (1). Kaunas: Technologija.

Franken R. Human motivation (5th ed.). Pacific Grove, CA: Brooks/Cole, 2001.

Keegan D. Foundation of distance education. London: CroomHelm, 1986.

Kekienė J., Kekys L. Distancinis mokymas andragogikoje // Formaliojo suaugusiųjų švietimo problemos ir aktualijos Lietuvoje. Konferencijos medžiaga. Kaunas, 2002.

Lukšaitė J. Mišraus kurso rengimo ir diegimo metodika. Kaunas. 2007. Prieiga per internetą: <http://ktk.kauko.lt/~esplk/images/stories/mkrd_metodika.doc> [žiūrėta 2008 m. balandžio 5 d.].

Maslow A. H. Motyvacija ir asmenybė. Vilnius: Apostrofa, 2006.

Palidauskaitė J. Motyvacijos unikalumas valstybės tarnyboje // Viešoji politika ir administravimas. Nr. 19. Kaunas, Technologija: 2007. P. 33–45. Prieiga per internetą: <http://www.ktu.lt/lt/mokslas/zurnalai/vpa/vpa19/Nr19_4_Palidauskaite.pdf> [žiūrėta 2008 m. gegužės 5 d.].

Ramsden P. Kaip mokyti aukštojoje mokykloje. Vilnius: Aidai MM, 2000.

Rutkauskienė D., Lenkevičius A., Targamadzė A., Volungevičienė A., Dėmenienė A. ir Kelmienė V. Nuotolinio mokymosi dėstytojo vadovas. Mokomoji knyga. Kaunas, 2007. Prieiga per internetą: <<http://distance.ktu.lt/cdk/courses/2710/index.html>> [žiūrėta 2008 m. kovo 20 d.].

Rutkauskienė D., Pociūtė E., Targamadzė A. ir Strička M. Lietuvos virtualus universitetas. Kaunas, 2006. Prieiga per internetą: <<http://distance.ktu.lt/livun/>> [žiūrėta 2008 m. kovo 20 d.].

Rutkauskienė D., Targamadzė A., Kovertaitė V. R. ir kt. Nuotolinis mokymasis. Kaunas: Technologija, 2003.

Sahlberg P. Building bridges for learning. Recognition and value of non-formal education in youth activity. Brussels: European Youth Forum, 1999, p. 36. Prieiga per internetą: <<http://www.pasisahlberg.com/index.php?id=20>> [žiūrėta 2008 m. balandžio 20 d.].

Sakalas A., Šilingienė V. Personalo valdymas. Kaunas: Technologija, 2000.

Šidlauskienė V. Aukštojo mokslo kaitos paradigmos. Švietimo kaitos mikrokontekstas: pedagogų prisitaikymas ir pasipriešinimas // Acta Paedagogica Vilnensia. 2006. Prieiga per internetą: <<http://www.ceeol.com/aspx/getdocument.aspx?logid=5&id=7793F6FF-9C36-4486-9950-3F69BE7F4123>> [žiūrėta 2008 m. gegužės 20 d.].

Teresevičienė M., Gedvilienė G., Zuzevičiūtė V. Andragogika. Kaunas: VDU, 2006.

Wikipedija. Laisvoji enciklopedija. Prieiga per internetą: <http://lt.wikipedia.org/wiki/Poreikis> > [žiūrėta 2008 m. gegužės 10 d.].

Zuzevičiūtė V., Daukšienė E. Kontroversinė aukštojo mokslo pokyčių prigimtis bei kompiuterinėmis technologijomis pagrįstas užsienio kalbų mokymas // Informacinių technologijų taikymas švietimo sistemoje 2007: e-studijų patirtis, aktualijos ir perspektyvos. Kaunas, 2007. P. 92–98.

NEED FOR APPLICATION OF BLENDED LEARNING ACCORDING TO (HE) TEACHERS AND STUDENTS IN SOCIAL SCIENCES

Edita Butrimė, Vaiva Zuzevičiūtė, Justina Jarmakovienė

S u m m a r y

Contemporary higher education is changing under the influence of many factors, among which the advancement of technologies has an important role. Due to this advancement, both traditional teaching / learning, and the studies that are incorporating e-learning elements, are being implemented. Studies that incorporate e-learning (distance learning) elements are called blended learning. Researchers in the field provide arguments that blended learning complements the most advantageous characteristics of both traditional and distance learning in studies. However, in Lithuania there are not many studies in the field, and especially with the focus on whether teachers and students in higher education find blended learning acceptable. In the first part of the paper discussions on the contents and the scope of blended learning are provided. In the second part the needs of teachers (in HE), who try to integrate e-learning (distance) into their teaching, are analysed. The third part describes the needs of students who experience or try to implement technologies in their studies to a greater extent. Lastly, the fourth part of the paper presents the results of the empiric

research. The empiric research was carried out in 2008, the method of interview was employed. It was aimed at identifying the needs of teachers who have experience in implementing e-learning elements in traditional studies (i.e., implement blended learning). It was also aimed at identifying the students who have experience in blended learning. Both teachers and students represented the sphere of social sciences rather than information sciences, where such experience is more common. Results of the analysis of interviews revealed that the teachers need to have a challenge in their work and in order to implement blended learning they need professional development in the field of technologies, they also need to feel support for blended learning and to meet the needs and expectations of their students. The study also revealed that students among the other needs mentioned the need to acquire additional skills that are crucially important in blended learning, namely, time management.

Keywords: blended learning, needs of teachers, needs of students.

Įteikta: 2009 02 24

Priimta: 2009 06 10